

بایگاه اطلاعات علمی ایران

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بمباری از خداوند سبحان و اعتماد بر این که عالم محضر خداست و به پاس داشت تمام بلند دانش و پژوهش و نظر به ایت جایگاه دانشگاه و انجمن علمی فرهنگ و تمدن بشری، ماد انجمن و اصنام هیات علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی به نظر قرار داده و از آن تعهد می کنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کیه بکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن به پیشبرد توسعه کشور در کیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و انزات: تعهد به اجتناب از حرکت جانب داری غیر علمی و صفاکت از اموال تجزینات و منافع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان و کشور و کیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تعد و خودداری از حرکت حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و ارائه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مولودی که منح قانونی دارد.
- ۹- اصل برابرت: التزام به برابرت جویی از حرکت رفقه غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شنبه های غیر علمی می آلاینند.

واحد صفادشت

تعهد نامه اصالت پایان نامه

اینجانب زهره علی بابائی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته حقوق عمومی که در تاریخ ۱۳۹۹/۰۸/۰۱ از پایان نامه خود تحت عنوان تکالیف و صلاحیت های حکومت در خصوص حق بر سلامت شهروندان در نظام حقوقی ایران در پرتو اسناد بین المللی حقوق بشر با کسب نمره ۱۶/۷۵ و درجه خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم .

(۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله و...) استفاده نموده ام ، مطابق ضوابط و رویه موجود ، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

(۲) این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است .

(۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل ، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب ، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم .

(۴) چنانچه در هر مقطعی زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود ، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت .

نام و نام خانوادگی

زهره علی بابائی

تاریخ و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد صفادشت

دانشکده علوم انسانی، گروه حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

گرایش: حقوق عمومی

عنوان:

**تکالیف و صلاحیت های حکومت در خصوص حق بر سلامت
شهروندان در نظام حقوقی ایران در پرتو اسناد بین المللی
حقوق بشر**

استاد راهنما

دکتر احمد منتظری

نگارنده

زهرة علی بابائی

پاییز ۱۳۹۹

شکر و قدردانی

باسپاس از پروردگاری که راه را از سیراه مجز ساخت.

باسپاس از استادم جناب آقای دکتر احمد منطقی که دلسوزترین یارم در این راه سخت بود.

باسپاس از همه اساتیدم که هر کدام جمله ای از داستان را بهم بودند.

و با سپاس از دوستانم که چراغ خاطراتم را برافروختند.

تقدیم به:

* مدران و مادران،

باشد تا فرزندان شایسته ای برای آنان بوده باشیم.

* فرزندان،

باشد تا والدین شایسته ای برای آنان بوده باشیم.

* جامعه حقوق

باشد تا قومی در جهت اعطای حق و عدالت برداشته باشیم.

* پژوهشگران،

باشد تا از خود گذشته گشتی شان را قدر دانسته باشیم.

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
مقدمه	۲
فصل اول: کلیات پژوهش	۴
۱-۱- بیان مساله	۵
۲-۱- چارچوب نظری پژوهش	۸
۳-۱- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق	۹
۴-۱- سوالات پژوهش	۱۰
۱-۴-۱- سوال اصلی:	۱۰
۲-۴-۱- سوالات فرعی:	۱۰
۵-۱- فرضیه های تحقیق	۱۰
۱-۵-۱- فرضیه اصلی پژوهش:	۱۰
۲-۵-۱- فرضیه فرعی پژوهش	۱۰
۶-۱- اهداف پژوهش	۱۱
۱-۶-۱- اهداف علمی	۱۱
۲-۶-۱- اهداف کاربردی	۱۱
۷-۱- پیشینه پژوهش	۱۱

۱۱	۱-۷-۱-پیشینه فارسی .....
۱۵	۱-۷-۲-پیشینه خارجی پژوهش .....
۱۸	۱-۸-تعریف کلید واژه ها .....
۱۸	۱-۸-۱-مفهوم حق بر سلامت .....
۱۸	۱-۸-۲-مفهوم حکومت .....
۱۸	۱-۸-۳-مفهوم حقوق بشر .....
۱۹	۱-۸-۴-مفهوم حقوق شهروندی .....
۱۹	۱-۹-نوآوری پژوهش .....
۲۰	۱-۱۰-روش پژوهش .....
۲۰	۱-۱۱-سازماندهی پژوهش .....
۲۱	فصل دوم:مروری بر ادبیات و پیشینه پژوهش .....
۲۳	۱-۲ مفاهیم بنیادین پژوهش .....
۲۳	۱-۱-۲ مفهوم حکومت وکارکرد های آن در حوزه سلامت.....
۲۴	۲-۱-۲ مفهوم حق بر سلامت .....
۲۶	۳-۱-۲ ابعاد مربوط به سلامتی در مفهوم حق بر سلامت .....
۲۷	۴-۱-۲ مفهوم حقوق شهروندی .....
۲۷	۵-۱-۲ تاریخچه حقوق شهروندی .....

- ۲۸-۱-۵-۱-۲ حقوق شهروندی در غرب ۲۸
- ۲۸-۱-۵-۱-۱-۲ حقوق شهروندی در دوران یونان باستان ۲۸
- ۲۹-۱-۵-۱-۲ حقوق شهروندی در دوران پس از رنسانس ۲۹
- ۲۹-۱-۵-۱-۳ حقوق شهروندی در دوران مدرن ۲۹
- ۳۰-۱-۵-۲ حقوق شهروندی در ایران ۳۰
- ۳۰-۱-۵-۱-۲ ایران باستان: ۳۰
- ۳۱-۱-۵-۲-۲ حقوق شهروندی در تاریخ معاصر ایران : ۳۱
- ۳۱-۱-۵-۲-۳ پس از انقلاب اسلامی: ۳۱
- ۳۱-۱-۵-۳ منشور حقوق شهروندی: ۳۱
- ۳۲-۱-۶ مفهوم حقوق بشر ۳۲
- ۳۳-۱-۷ مفهوم حق بر سلامت در نظام حقوقی ایران ۳۳
- ۳۳-۱-۸ مفهوم حق بر سلامتی در اسناد بین المللی ۳۳
- ۳۴-۲-۲ سیر تحول حق بر سلامت و بهداشت عمومی ۳۴
- ۳۸-۲-۳ مبانی نظری پژوهش ۳۸
- ۳۸-۱-۳-۲ حق بر سلامتی در فقه و اسلام و مبانی آن ۳۸
- ۳۸-۱-۳-۱-۲ حق بر سلامتی در فقه و اسلام ۳۸
- ۴۰-۱-۳-۲ حق بر سلامتی در اعلامیه حقوق بشر اسلامی (قاهره) ۴۰

- ۴۳.....۳-۱-۳-۲ مبانی حق بر سلامتی در فقه و اسلام
- ۴۳.....۱-۳-۱-۳-۲ بناگذاری نظام سلامتی و بهداشت بر فطرت انسان
- ۴۴.....۲-۳-۱-۳-۲ اصل تقدم مصلحت عمومی بر منافع شخصی
- ۴۴.....۳-۳-۱-۳-۲ اصل تکلیف
- ۴۵.....۴-۳-۱-۳-۲ قاعده طهارت
- ۴۵.....۵-۳-۱-۳-۲ اصالت برائت
- ۴۶.....۶-۳-۱-۳-۲ قاعده نفی عسر و حرج
- ۴۶.....۷-۳-۱-۳-۲ قاعده لاضرر و لاضرار و اضطرار
- ۴۷.....۲-۳-۲ انواع نسل های حقوق بشر در حوزه سلامتی
- ۴۸.....۱-۲-۳-۲ نسل اول حقوق بشر
- ۴۹.....۲-۲-۳-۲ نسل دوم حقوق بشر
- ۵۰.....۳-۲-۳-۲ نسل سوم حقوق بشر
- ۵۱.....۴-۲-۳-۲ نسل چهارم حقوق بشر
- ۵۱.....۳-۳-۲ مصادیق حقوق بشر
- ۵۲.....۱-۳-۳-۲ کرامت انسانی
- ۵۲.....۲-۳-۳-۲ حقوق طبیعی
- ۵۲.....۳-۳-۳-۲ برابری

- ۵۳.....۴-۳-۳ آزادی (فاعلیت انسان).....
- ۵۳.....۴-۳-۲ مبانی قانونی برای حق سلامتی.....
- ۵۵.....۵-۳-۲ جنبه های مختلف حقوق سلامت.....
- ۵۵.....۱-۵-۳-۲ حقوق سلامت فردی.....
- ۵۶.....۲-۵-۳-۲ حقوق سلامت بنیادین.....
- ۵۶.....۳-۵-۳-۲ حقوق سلامت نهادی.....
- ۵۷.....۴-۵-۳-۲ حقوق سلامت عمومی.....
- ۵۸.....فصل سوم : روش اجرای تحقیق.....
- ۶۰.....۱-۳ تکالیف حکومت در خصوص حق سلامت شهروندان در نظام حقوقی ایران.....
- ۶۰.....۱-۱-۳ حق بر سلامت در قانون اساسی و نقش حکومت در آن.....
- ۶۱.....۲-۱-۳ حق بر سلامت در سند چشم انداز بیست ساله و نقش حکومت و حکومت در آن.....
- ۶۲.....۳-۱-۳ حق بر سلامت در قانون برنامه چهارم توسعه.....
- ۶۴.....۴-۱-۳ تکالیف حکومت در زمینه حق بر سلامت در قوانین مربوط به بیمه.....
- ۶۵.....۵-۱-۳ تکالیف حکومت در زمینه حق بر سلامت در قانون برنامه پنجم توسعه و نقش حکومت در آن.....
- ۶۷.....۲-۳ صلاحیت حکومت در زمینه بهداشت و درمان شهروندان در حقوق داخلی.....
- ۳-۳-۳ بررسی صلاحیت حکومت در زمینه حق بر سلامت شهروندان در زمینه حق حیات، سلامت و کیفیت زندگی در منشور حقوق شهروندی.....
- ۷۱.....

- ۳-۴- سازوکارهای تضمین حق بر سلامتی و تعهدات حکومت در این زمینه ۷۵
- ۳-۴-۱ سازکار تضمین حق بر سلامتی ۷۶
- ۳-۴-۲ تعهدات حکومت در زمینه حق بر سلامتی ۷۶
- فصل چهارم: تجزیه و تحلیل و بیان نتایج حاصل از تحقیق ۷۹
- ۴-۱-۱ حق بر سلامت شهروندان در اسناد بین المللی حقوق بشر ۸۰
- ۴-۱-۱-۱ ماده ۵۵ منشور سازمان ملل متحد (۱۹۴۵ میلادی) ۸۱
- ۴-۱-۲ ماده ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر ۸۱
- ۴-۱-۳ ماده ۱۲ میثاق حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ۸۳
- ۴-۱-۴ کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ۸۳
- ۴-۱-۵ گزارش های مخبر ویژه کمیسیون حقوق بشر ۸۶
- ۴-۱-۶ سازمان بهداشت جهانی و راهبرد جهانی سلامتی برای همه ۸۷
- ۴-۱-۷ حق بر سلامتی شهروندان در سایر اسناد بین المللی ۸۸
- ۴-۱-۸ جایگاه حق بر سلامت در اسناد منطقه ای حقوق بشری ۸۹
- ۴-۲ تعهدات حکومتها در گستره ی حق بر سلامتی شهروندان در نظام بین المللی حقوق بشر ۹۰
- ۴-۳ ماهیت کلی تعهدات و صلاحات حکومت ها در زمینه حق بر سلامتی ۹۳
- ۴-۳-۱ تکالیف حکومت ایران در خصوص حق بر سلامتی شهروندان بر مبنای تعهد به احترام ۹۴
- ۴-۳-۲ تکالیف حکومت ایران در خصوص حق بر سلامتی شهروندان بر مبنای تعهد به حمایت ۹۷

۳-۳-۴	تکالیف حکومت ایران در خصوص حق بر سلامتی شهروندان بر مبنای تعهد به ایفا و اجرا.....	۱۰۳
۴-۴	صلاحیت تعهد حکومت ایران در زمینه حق بر سلامتی شهروندان بر مبنای اسناد بین المللی.....	۱۰۵
۱-۴-۴	تعهد به مساعدت و همکاری در زمینه حق بر سلامتی شهروندان توسط حکومت ایران.....	۱۰۵
۲-۴-۴	تعهد به احترام توسط حکومت ایران در زمینه حق بر سلامتی شهروندان.....	۱۰۶
۳-۴-۴	تعهد به شناسایی توسط حکومت ایران در زمینه حق بر سلامتی شهروندان.....	۱۰۸
۵-۴	چالش اجرای حق بر سلامتی توسط حکومت ها.....	۱۰۹
۱۱۴	فصل پنجم: بحث و پیشنهادات.....	
۱-۵-۱	نتیجه گیری.....	۱۱۵
۲-۵-۲	پشنهادات.....	۱۲۰
۱۲۱	منابع و مأخذ.....	
۱۲۸	د:قوانین و مقررات.....	
۱۲۸	و:منابع خارجی و اسناد حقوقی.....	

چکیده

یکی از بنیادی‌ترین و اصلی‌ترین حقوقی که انسان‌ها به واسطه حقوق بشر از آن برخوردار می‌شوند، مربوط به حق سلامتی می‌باشد. به طوری که حق بر سلامتی از مهم‌ترین حقوقی می‌باشد که هم در اسناد بین‌المللی و هم در نظام حقوق داخلی کشورها و هم در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران به آن استناد شده است چراکه این حق ارزشمندترین حقی است که در جهت حفاظت از حیات انسان‌ها به آن نیازمند می‌باشند. تکالیف و صلاحیت‌های حکومت در خصوص حق بر سلامت شهروندان در نظام حقوقی ایران در پرتو اسناد بین‌المللی حقوق بشر و همچنین حیطه و قلمرو تکالیف و صلاحیت‌های حکومت در خصوص حق بر سلامت شهروندان در نظام حقوقی ایران در پرتو اسناد بین‌المللی حقوق بشر شامل چه مواردی می‌شود؟ یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که تکالیف و صلاحیت‌های حکومت در خصوص حق بر سلامت شهروندان در نظام حقوقی ایران در پرتو اسناد بین‌المللی حقوق بشر تعهد به احترام، حمایت و ایفا می‌باشد و حیطه و قلمرو تکالیف و صلاحیت‌های حکومت در خصوص حق بر سلامت شهروندان در نظام حقوقی ایران در پرتو اسناد بین‌المللی حقوق بشر شامل ارتقای آموزش همگانی و پوشش بیمه آزاد، تبیین روند سلامت اجتماعی، پاسداری از باورهای دینی و ایجاد شرایط مطلوب برای بالندگی و گسترش آن، جلوگیری از خشونت، فساد و تباهی و بیکاری، کاهش فقر می‌شود و تعهدات حکومت‌ها شامل تضمین دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی به موقع و مناسب و همچنین عناصر سلامت از قبیل دسترسی به آب شرب سالم و بهداشت کافی و تأمین غذای سالم، شرایط محیطی و حرفه‌ای سالم، دسترسی به اطلاعات و آموزش مربوط به سلامت می‌شود. این پژوهش باهدف بررسی تکالیف و صلاحیت‌های حکومت در خصوص حق بر سلامت شهروندان در نظام حقوقی ایران در پرتو اسناد بین‌المللی حقوق بشر و به شیوه توصیفی و تحلیلی و با استفاده از متون کتابخانه‌ای تدوین شده است.

کلمات کلیدی: تکالیف و صلاحیت؛ حکومت، حق بر سلامت؛ شهروندان؛ نظام حقوقی ایران؛ اسناد بین‌المللی حقوق بشر

مقدمه

هر جامعه‌ای برای پیشرفت و توسعه خود نیاز به نیروهای انسانی ورزیده وصالی دارد، تا بتواند در زمینه‌های مختلف، با توجه به نقشی که بر عهده‌دارند انجام‌وظیفه کنند. پس داشتن جسم و روان سالم به‌عنوان یکی از مهم‌ترین معیارها و فاکتورهایی است که در حوزه توسعه نیروی انسانی کشورها و همچنین در زمینه پیشرفت ملی و جهانی موردتوجه نظام حقوقی داخلی و بین‌المللی قرار گرفته است. بدین ترتیب سلامت انسان‌ها یکی از مهم‌ترین موضوعات و مولفه‌هایی می‌باشد که در نظام حقوقی اکثر کشورها و همچنین در اسناد بین‌المللی به‌عنوان حقوق اولیه افراد در نظر گرفته شده است. از سویی حق بر سلامتی انسان ارتباط بسیار نزدیکی با دیگر حق‌ها و آزادی‌های فردی وی دارد، چراکه عدم دسترسی انسان‌ها به سلامت جسمی ورودی و عدم دسترسی به بهداشت و غذای مناسب و از سوی دیگر خدمات مناسب دارویی باعث می‌شود که، دیگر حقوق انسانی وی موردتوجه قرار نگیرد یا وی نتواند بدون سلامتی از دیگر حقوق فردی خود بهره‌برداری کند. چراکه مهم‌ترین و اساسی‌ترین حقی که هر انسانی از آن بهره‌مند باید باشد حق سلامتی وی هست. بر این اساس این حق نقش مقدم و مثبتی در ارتقای دیگر حق‌های بشری همچون حق آزادی و حق اجتماعی و سیاسی و فرهنگی و... دارد. سلامتی رابطه دوسویه با دیگر حقوق انسانی وی دارد و به‌عنوان یک حلقه ارتباطی بین نسل‌های مختلف حقوق بشر نقش برجسته‌ای را ایفا می‌کند. بدین ترتیب که این حق با حقوق نسل اول بشری یک پیوند ناگسستنی در زمینه حق حیات دارد و از سوی دیگر با نسل دوم حقوق بشر در حوزه‌های همچون تأمین بهداشت و خدمات اجتماعی رابطه تنگاتنگ دارد، از سوی دیگر در حوزه ارتباط با نسل سوم حقوق بشر در حوزه محیط‌زیست سالم و هوای پاک و همچنین استفاده از محیط‌زیست سالم انسانی ارتباط برقرار می‌کند. بدین ترتیب می‌توان بیان نمود که حق بر سلامتی از مهم‌ترین حقوقی است که بدون توجه به این حق؛ دیگر حقوق بشر انسان نمی‌تواند کارایی داشته باشد. با توجه به اهمیت این مسئله و حق برخورداری افراد از این حق؛ دولت‌ها تعهد دارند تا اقدامات و دستورات لازم را در زمینه حق برخورداری انسان‌ها و فراهم کردن یک زندگی سالم برای آن‌ها داشته باشند. تکالیفی را برای دولت در جهت تأمین این حق در حوزه‌های دارو؛ آب سالم، غذای مناسب و همچنین امکانات بهداشتی خوب و... در نظر گرفته است.

از سوی دیگر فارغ از سیاست‌گذاری کشورها بخصوص کشورمان در زمینه حق بر سلامت شهروندان، نقش حکومت‌ها را در تبیین حقوق سلامت آحاد جامعه نمی‌توان نادیده انگاشت. هرچند

این نقش در ارکان مختلف و بالاخص در شکل تامین منابع مالی موردنیاز درزمینه دستیابی به حقوق مترتب بر سلامت و میزان مشارکت آحاد جامعه و حکومت می‌تواند با توجه به رویکرد حکومت‌ها متفاوت باشد اما درزمینه تسهیل در دسترسی و استانداردسازی خدمات و ... این تفاوت کمتر مشهود است. اما درهرصورت و بدون توجه به رویکرد سیاست‌گذاری حکومت‌ها به نظر می‌رسد این نقش می‌تواند در شکل تعهدات سلبی و ایجابی، تعهدات فوری و تدریجی و سه محور متفاوت که نقش‌های مکمل خود را ایفا می‌کنند نمایان گردد. این محورها شامل تعهد به احترام، تعهد به اجرا و تعهد به حمایت است. در محور تعهد به احترام، حکومت‌ها موانع موجود را از میان برمی‌دارند یا از ایجاد آن خودداری می‌نمایند نمونه بارز این مقوله را می‌توان از خودداری حکومت در ایجاد موارد آسیب‌رسان به سلامت جامعه مثل امواج آسیب‌رسان پارازیتی به سلامت جامعه را نام برد درزمینه تعهد به حمایت می‌توان به لزوم دفاع حکومت در زمینه دخالت افراد و یا عوامل ثالث را نام برد که در این زمینه می‌توان به تعیین صلاحیت‌ها در زمینه افرادی که می‌توانند در مقوله سلامت دخالت کنند و حیطه فعالیت آنان نام برد و در زمینه تعهد به اجرا می‌توان به مواردی همچون ایجاد زمینه‌های برخورداری و بهره‌مندی از حقوق سلامت را نام برد. براین اساس و با توجه به اهمیت حق بر سلامتی به‌عنوان یکی از مولفه‌های اصلی حقوق بشر؛ حکومت‌ها وظیفه مهمی درزمینه و در خصوص حق بر سلامت شهروندان بر عهده‌دارند که این مساله در نظام حقوقی ایران مورد توجه قانون‌گذاران قرارگرفته است.

فصل اول: کلیات پژوهش

۱-۱- بیان مساله

حفظ سلامتی انسان‌ها مهم‌ترین برنامه و سیاستی است که دولت‌ها بر اساس تکالیف و صلاحیت‌هایی که بر اساس قانون بر عهده‌دارند ملزم به انجام آن می‌باشند. بدین صورت که آن‌ها بر طبق قانون مکلف به تامین حق سلامتی برای افراد و شهروندان؛ مخصوصاً افرادی که از سلامت جسمی و روحی مناسبی برخوردار نمی‌باشند؛ هستند. بر این اساس این حق به‌عنوان یکی از حقوق بنیادین بشری در نظام حقوقی داخلی کشورمان و همچنین در نظام حقوق بین‌الملل به‌خصوص در اسنادهای بین‌المللی همچون اعلامیه و منشور سازمان ملل متحد و غیره.... مورد توجه قرار گرفته است واز آنجا که این مسئله به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مسائل حقوق بشری محسوب می‌شود دولت‌ها نمی‌توانند نسبت به این مسئله بی‌تفاوت بوده و باید از امکاناتی که در اختیاردارند در زمینه تامین سلامتی افراد و همچنین دیگر اقلیت‌ها نیازمند جامعه استفاده کنند. مساله ای که در اینجا مطرح می‌شود این است که برخی از دولت‌ها امکانات لازم و یا شرایط لازم در جهت تامین مطلق سلامتی افراد را ندارند و در این حوزه با چالش‌هایی مواجه می‌باشند و برای حل این مساله اسناد بین‌المللی حقوق بشری به دولت‌های با امکانات محدود اجازه داده تا حداقل‌های سلامتی افراد و شهروندان را با کمک سازمان‌های بین‌المللی و کشورهای پیشرو انجام بدهند. بر این اساس بر طبق کنوانسیون بهداشت جهانی و همچنین اعلامیه جهانی حقوق بشر این کشورها باید با توجه به امکانات و پتانسیل‌هایی که دارند شرایط لازم را برای زندگی سالم افراد و شهروندان جامعه خود در حد توان خود فراهم کنند و تا آنجا که می‌تواند جهت دستیابی به سلامتی افراد جامعه خود تلاش بکنند. در زمینه تعهدات و تکالیف و صلاحیت دولت‌ها در زمینه حق بر سلامتی افراد و شهروندان بر اساس اصول حقوق بشر باید به سه مسئله اساسی اشاره نمود، به طوری که دولتها بر اساس اسناد بین‌المللی حقوق بشر و همچنین بر طبق حقوق داخلی خودشان در زمینه سلامتی شهروندان متعهد به احترام، حمایت و ایفای تعهدات خود در حوزه سلامتی شهروندان می‌باشند و در این مسیر باید از تمامی امکانات خود استفاده نموده و محدودیت‌ها و موانع موجود در زمینه مسیر سلامتی را رفع نمایند، ولی بررسی این

مسائل در حوزه حقوق بشر و حقوق سلامتی شهروندان نشان می دهد که حکومت ها در این زمینه وظایف و تکالیف خود را به نحو مطلوب انجام نداده اند که مسئله باعث شده حقوق سلامتی و حقوق بشر آنان زیر سوال قرار گیرد. چرا که در زمینه تعهد به احترام دولت ها در زمینه حق بر سلامتی باید بیان کنیم که در این مسیر دولت ها باید با توجه به به شرایط و امکانات موجب خود محدودیت های موجود در زمینه حق بر سلامتی افراد را رفع نمایند و شرایط مناسب را برای افراد جامعه فراهم بکند. از سوی دیگر در زمینه تعهد به حمایت بر طبق یکی از مسائل اساسی حقوق بشر دولت ها متعهد هستند سلامتی افراد را، در قبال تعرضات و نقص هایی که توسط ارکان و موسسات دولتی و غیر دولتی و همچنین اشخاص حقیقی به شهروندان وارد می شود را رفع نماید و در این زمینه ضمانت اجراهای مشخصی را در حوزه های اجرایی و کیفری پیاده سازد. در زمینه تعهدات دولت ها در حوزه تعهد به ایفا بر مبنای سلامتی باید بیان کنیم که تعهد به ایفا از سوی دولت ها شامل اقدامات فوری آنها در زمینه نیازمندیهای سلامتی افراد در حوزه های مختلف بخصوص در زمینه بیماری های واگیر دار می باشد، به طوری که بر اساس این تعهد دولت باید تمامی نیازمندی های افراد در حوزه سلامت را تأمین نماید و تعهدات خود را در این زمینه و در حوزه قلمروی که برعهده دارد به انجام برساند. بر همین اساس دولت ها بی که نمی توانند به تنهایی از عهده حق بر سلامتی شهروندان در حوزه تعهد به احترام، حمایت و ایفا برآیند بر این اساس از حمایت های بین المللی و همچنین مساعدت های منطقه ای در جهت تأمین این حق برای شهروندان برخوردار می شوند، چرا که این حق یکی از بنیادی ترین حقوقی است که دولت ها باید در قبال سلامتی شهروندان، به آن عمل نمایند. از سوی دیگر باید بیان کنیم که اسناد قابل توجه بین المللی و منطقه ای و همچنین ملی حقوق بشری، حق بر سلامتی را به عنوان یکی از از مهم ترین حقوق بشری در زمینه حق حیات به رسمیت شناخته اند.

بررسی و نگاه گذرا و جامع به مفاد حقوقی قانون اساسی و همچنین دیگر اسناد ملی و منشور حقوق شهروندی در زمینه حق بر سلامتی نشان دهنده این است که این حق به عنوان یکی از مهم ترین حقوق انسانی مورد توجه قانون گذار بوده است از سویی این حق را به عنوان یکی از حقوق بشری به رسمیت شناخته است، به طوری که بر اساس این حق همه افراد جامعه باید از خدمات بهداشتی، آب سالم، غذای کافی و محیط زیست سالم و هوای پاک و دیگر استانداردهای مناسب زندگی سالم برخوردار باشند. از طرفی اشاره به این نکته ضروری می باشد که حق بر سلامتی فقط محدود به امور پزشکی و بهداشتی نمی شود، بلکه حوزه وسیعی از تأمین استانداردهای زندگی سالم که مربوط

به حوزه های اجتماعی فرهنگی و اقتصادی و... می باشد؛ نیز در بر می گیرد. بر این اساس این دولت موظف است تا اقدامات مناسبی را در زمینه تامین نیازهای افراد جامعه در این حوزه داشته باشد. و حکومت موظف است این موارد را برای همه ی افراد صرف نظر از نوع عقاید و نژاد فراهم آورد. که در منشور حقوق شهروندی حکومت به آنها پرداخته است و صلاحیت های حکومت در این منشور به وضوح قابل رویت است که در اثنای فصول پژوهش به آنها خواهیم پرداخت. از طرفی دیگر نیز جامعه بین المللی برای حمایت از حقوق بشر که حق سلامت نیز شاخه ای از آن است فعالیت فراوان داشته و برای دستیابی به این مهم در برهه های مختلف تلاش کرده ولی هنوز تا رسیدن به استانداردهای جهانی فاصله زیادی داریم. در خصوص رویکرد های حقوق بشری در این باره نیز باید اذعان داریم که حقوق بشر مشتمل بر سلسله آزادی ها و حقوق انسانی مشروع، از جمله حقوق مدنی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. اما تمام این حق های بشری به یک قاعده بنیادین به نام حق حیات انسان می رسند. در واقع، تمام حق ها و آزادی ها مقوم ذات حق بر حیات هستند. برخورداری از حداقل های بهداشتی، لازمه حیات و حیثیت ذاتی انسان به شمار می رود و عدم برخورداری از این حداقل ها به منزله انکار والاترین ارزش های انسانی است. بنابراین، حق بر داشتن بهداشت، درمان و سلامتی را می توان حقی بنیادین قلمداد کرد. زیرا حق بنیادین در نظام حقوق بشر به حقی اطلاق می شود که برای تحقق و بهره مندی از سایر حق ها و آزادی ها ضرورت دارد. به همین جهت، از آن جا که بسیاری از حقوق و آزادی ها بدون برخورداری از سلامتی و بهداشت بی معنا خواهند بود، لذا حق بهداشت، درمان و سلامتی، حقی بنیادین محسوب می شود. ولی با وجود تاکیدهای اسناد بین المللی و اسناد بالا دستی نظام جمهوری اسلامی بر موضوع سلامت، هنوز چنانکه باید و شاید مبانی فقهی و حقوقی وظایف و مسئولیت های نظام جمهوری اسلامی در این زمینه و حدود این وظایف و مسئولیت به خوبی تبیین نشده است. از این رو، در این پژوهش که به روش توصیفی - تحلیلی وبا بهره گیری از اسناد بین المللی و متون حقوقی، حدود وظایف حقوقی و مسئولیت های نظام جمهوری اسلامی و دیدگاه اسناد بین المللی در زمینه حق بر سلامت را بررسی نموده و چالش های آن را در این زمینه مورد ارزیابی قرار خواهیم داد و به این مساله اساسی پاسخ خواهیم داد که تکالیف و صلاحیت های حکومت در خصوص حق بر سلامت شهروندان در نظام حقوقی ایران در پرتو اسناد بین المللی حقوق بشر شامل چه مواردی می شود؟